

**RADA
EVROPSKÉ UNIE**

**Brusel 7. listopadu 2008 (13.11)
(OR. en)**

15299/08

COEST	270
PESC	1431
NIS	149

PRŮVODNÍ POZNÁMKA

Odesílatel: Jordi AYET PUIGARNAU, ředitel,
za generální tajemnici Evropské komise

Datum přijetí: 7. listopadu 2008

Příjemce: Javier SOLANA, generální tajemník, vysoký představitel

Předmět: Sdělení Komise Radě: Přezkum vztahů mezi EU a Ruskem

Delegace naleznou v příloze dokument Komise KOM(2008) 740 v konečném znění.

Příloha: KOM(2008) 740 v konečném znění

KOMISE EVROPSKÝCH SPOLEČENSTVÍ

V Bruselu dne 5.11.2008
KOM(2008) 740 v konečném znění

SDĚLENÍ KOMISE RADĚ

Přezkum vztahů mezi EU a Ruskem

{SEK(2008) 2786}

SDĚLENÍ KOMISE RADĚ

Přezkum vztahů mezi EU a Ruskem

Na mimořádném zasedání Evropské rady dne 1. září 2008 byla Rada požádána, aby společně s Komisí provedla důkladný a podrobný přezkum různých aspektů týkajících se vztahů mezi EU a Ruskem. Tento přezkum by měl být proveden s ohledem na vrcholnou schůzku mezi EU a Ruskem, která je naplánována na 14. listopadu 2008. Poté, co zasedání Rady ve složení pro obecné záležitosti a vnější vztahy (GAERC) konané ve dnech 13.–14. října 2008 posoudilo vývoj konfliktu mezi Gruzii a Ruskem, projedná GAERC ve dnech 10.–11. listopadu již zmíněný přezkum.

Současné úvahy probíhají v kontextu událostí, jež výrazně narušily vztahy mezi EU a Ruskem. Násilné porušení územní celistvosti Gruzie a jednostranné uznání Abcházie a Jižní Osetie Ruskem jsou nadále nepřijatelné a obavy vyvolává také nedávno formulovaná podstata zahraniční politiky, včetně výskytu sfér vlivu.

EU může ke svému vztahu s Ruskem přistupovat s určitou důvěrou. Po stránce ekonomické Rusko Evropskou unii potřebuje. EU je důležitým trhem pro vývoz surovin z Ruska, zejména energie, a Rusko by rádo zlepšilo podmínky v oblasti obchodu s jaderným materiálem. Současná finanční krize zdůraznila, jak naléhavá je pro Rusko modernizace a diversifikace jeho hospodářství. V rámci tohoto procesu je Evropská unie přirozeným partnerem Ruska a hlavním zdrojem jeho zahraničních investic. Rusko ve vlastním zájmu usiluje o pevnější vztahy s EU. Má například zájem o zrušení vízové povinnosti či účast v rámcovém programu Evropské unie pro výzkum a rozvoj.

Vzhledem k uvedené skutečnosti je cílem přezkumu zamyslet se nad složitým mechanismem vzájemně se překrývajících i společných zájmů ve vztazích mezi Evropskou unií a Ruskem a objektivně posoudit, v čem v současnosti spočívají *vlastní* zájmy EU. Rámec, v němž budou tyto zájmy zachovány a rozšířeny, byl stanoven v nedávno schváleném mandátu k zahájení jednání o nástupnické dohodě, jež následuje po dohodě o partnerství a spolupráci, a po splnění podmínek také k zahájení jednání o dohodě o volném obchodu.

V pracovním dokumentu v příloze jsou uvedeny podrobnosti o vývoji partnerství mezi EU a Ruskem v průběhu posledních několika let, jakož i příležitosti a výzvy, které na nás v budoucnu čekají.

Vztahy mezi EU a Ruskem jsou založeny na dohodě o partnerství a spolupráci, která je v platnosti od roku 1997 a která byla dále doplněna čtyřmi „společnými prostory“ v roce 2005. To vyústilo v interinstitucionální rámec, jenž v mnoha ohledech uspokojivě funguje, zejména na politické úrovni prostřednictvím Rady pro spolupráci (nyní Rada pro trvalé partnerství na úrovni ministrů zahraničních věcí).

Stručný přehled vztahů mezi EU a Ruskem

Obchod a investice jsou významným aspektem vztahů mezi EU a Ruskem a jejich objem stále roste. V našem vlastním zájmu je, aby tento trend pokračoval. Rusko je našim třetím nejdůležitějším obchodním partnerem a každoročně jsme svědky až 20% nárůstu vzájemného obchodu. Hlavním faktorem je energetika, avšak výrazný nárůst byl zaznamenán také v odvětví služeb. Díky svému udržitelnému a vysokému hospodářskému růstu, jakož i nově se vytvářející střední vrstvě pro nás Rusko představuje důležitý nově vznikající trh na samotném prahu Evropské unie, který nabízí podnikům v EU zajímavé možnosti. EU je v Rusku největším investorem poskytujícím 80 % kumulovaných zahraničních investic. Je tudíž

opravdu v zájmu Unie, aby hospodářský vývoj v Rusku pokračoval. K tomu bude v budoucnu zapotřebí ještě více evropských investic vzhledem ke snaze Ruska o diversifikaci a modernizaci. To zase bude záviset na schopnosti Ruska zajistit existenci právního státu se skutečně nezávislými soudy, jež budou schopny zajistit vymahatelnost smluv. Významný podíl ruských devizových rezerv je eurech, což z Ruska v celosvětovém měřítku činí jednoho z největších držitelů aktiv denominovaných v eurech. Rusko se celosvětové finanční krizi nevyhnulo a vzhledem k naší vzájemné závislosti po stránce hospodářské je důležité dialog mezi EU a Ruskem o současném vývoji udržet.

Výše zmíněné úvahy Evropskou unií vedly k tomu, aby jednoznačně podpořila žádost Ruska týkající se jejího přidružení k Světové obchodní organizaci (WTO). Důvody rychlého přidružení Ruska k WTO za životaschopných obchodních podmínek jsou pádné, a to i proto, že se objevily náznaky rostoucího protekcionismu v odvětvích zemědělství a přírodních zdrojů. Některé aktuální obchodní spory jako ty, jež se týkají omezení vývozu dřeva ze strany Ruska, vyžadují rychlé řešení situace, aby se zamezilo dalšímu zhoršení již obtížných obchodních vztahů.

I přes rozkvět obchodu a investic mezi EU a Ruskem a mnohé dialogy na úrovni různých odvětví, jež probíhají v rámci společného hospodářského prostoru, se v mnohých oblastech vyskytly potíže, počínaje problematickými celními postupy a přelety přes Sibiř, až k nedůslednému provádění mezinárodních hygienických a rostlinolékařských norem Ruskem.

Vzájemná závislost mezi EU a Ruskem v oblasti **energetiky** je klíčovým prvkem vztahů. Členské státy EU jsou hlavními odběrateli energetických výrobků a to se pravděpodobně v krátkodobém či střednědobém výhledu nezmění. Jedná se o vztahy založené na vzájemné, nikoliv jednostranné závislosti. Vývoz do EU ve velké míře přispěl k hospodářskému růstu v Rusku. Evropská unie a Rusko chápou nicméně zabezpečení energie a vzájemný přístup na trh odlišně. Rusko je sice spolehlivým dodavatelem energetických výrobků, nicméně spory s tranzitními zeměmi, stejně jako nedostatečné investice v počátečních fázích v době rostoucí poptávky, budí obavy týkající se zabezpečení dodávek v budoucnosti. Stále je zapotřebí hodně úsilí pro vybudování skutečného partnerství v oblasti energetiky, jež by se opíralo o zásady uvedené ve Smlouvě o energetické chartě a zejména o zásady transparentnosti, nediskriminace a vzájemnosti. Obě strany spolupracují v rámci dialogu o energetice a tato spolupráce zahrnuje široké spektrum problémů, jako jsou energetické scénáře a strategie, vývoj trhu a energetická účinnost. Dále by mohly být vyvinuty důležité nástroje, jako je například mechanismus včasného varování v oblasti energetiky.

Ve **společném prostoru v oblasti vnější bezpečnosti** probíhá politický dialog často a na mnoha úrovních. Evropská unie vede s Ruskem dialog na téma Irán, Blízký východ, Afghánistán, Balkán a jiné oblasti. Tento dialog vede rovněž na půdě mezinárodních institucí, jako je OSN a Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE), s cílem vyvíjet společná stanoviska a přístupy. Spolupráce na mírovém procesu na Blízkém východě a na téma nešíření zbraní v Iránu byla pozitivní. EU a Rusko mají společný zájem na nešíření zbraní hromadného ničení. Rusko se nedávno podílelo na misi EBOP, kterou EU vedla v Čadu / Středoafričské republice. Názory na otázky Kosova a společného sousedství zůstávají nadále rozdílné, zejména po událostech v Gruzii. Evropská unie by měla vypracovat společný postoj k návrhu Ruska na vytvoření nového evropského bezpečnostního pořádku. EU má velký zájem o to, aby se v následujících letech nadále pokračovalo v úsilí o zlepšení spolupráce v těchto oblastech. Rusko je hlavním geopolitickým aktérem, jehož konstruktivní zapojení do mezinárodních záležitostí je nutným základním předpokladem pro účinný chod mezinárodního společenství.

Mezi EU a Ruskem probíhá dialog o regionální politice. V kaliningradském regionu uspokojivě funguje režim usnadněného průjezdu mezi tímto regionem a ruským územím. Rusko navíc opět projevilo zájem o revidovanou Severní dimenzi. Ministerské setkání ze dne 27. října bylo svědkem důležitého pokroku a existují zde možnosti zahrnout otázky týkající se Arktidy do pravidelného dialogu mezi EU a Ruskem.

Lidská práva jsou předmětem obav. Všichni se shodují na tom, že existuje stále rostoucí odstup od společných závazků přijatých Radou Evropy a OBSE.

EU Rusku připomíná závazky, které přijalo zejména v rámci dohody o partnerství a spolupráci. Konzultace s Ruskem na téma lidských práv probíhají dvakrát do roka. Přestože je jejich dopad nadále relativně omezený, poslední kolo se odehrálo v otevřené a konstruktivní atmosféře. Důležité je stavět na tom, čeho bylo dosaženo.

Zájmy EU a Ruska, co se týká **společného prostoru svobody, bezpečnosti a práva**, jsou často shodné. Svědčí o tom dohoda uzavřená mezi EU a Ruskem o zjednodušení vydávání víz a o zpětném přebírání osob (v platnosti od 1. června 2007); společný plán spolupráce na období 2007–2010 mezi agenturou FRONTEX a službou pohraniční stráže Ruska; spolupráce mezi Evropským monitorovacím centrem pro drogy a drogovou závislost a Ruskou federální protidrogovou službou a mezi Europolem a donucovacími orgány Ruska.

Dohoda uzavřená mezi EU a Ruskem o zjednodušení vydávání víz byla první dohodou tohoto typu, kterou EU uzavřela s třetí zemí. Jejím cílem bylo usnadnit cestování, a to i občanům ze samotné EU. Dohoda o zpětném přebírání osob je důležitým příspěvkem v boji proti nedovolené migraci. Intenzivnější spolupráce v oblasti svobody, bezpečnosti a práva pomáhá řešit hrozby, které představují terorismus a organizovaná trestná činnost. Obecněji lze říci, že je důležité, aby tato spolupráce byla založena na respektování lidských práv a podpoře právního státu.

Kontakty mezi občany EU a Ruskem jsou stále intenzivnější. Výměnné vzdělávací programy EU, jakož i spolupráce mezi vědeckými pracovníky byly rozšířeny. Mělo by se pokračovat v posilování mezilidských kontaktů ve všech oblastech. Posílení kontaktů a splnění specifických cílů ve vymezených politických oblastech přispívá ke zlepšení vzájemného porozumění a důvěry.

Společný prostor v oblasti výzkumu, vzdělání a kultury se vyznačuje existencí silných společných zájmů. Spolupráce v oblasti výzkumu se odvíjí na základě dohody o spolupráci v oblasti vědy a techniky uzavřené mezi EU a Ruskem (v platnosti od roku 2004), která vyprší v roce 2009 – připravuje se její obnovení. Subjekty z Ruské federace se účastní všech tematických programů a podprogramů sedmého rámcového programu pro výzkum a vývoj, přičemž Společenství přispívá částkou ve výši zhruba 29 milionů EUR. Další spolupráce zahrnuje dohody o spolupráci mezi Euratomem a Ruskem v oblasti jaderné bezpečnosti a řízené jaderné syntézy, jež byly uzavřeny v roce 2002 na počáteční období 10 let. Rusko projevilo zájem o přidružení k sedmému rámcovému programu. V oblasti vzdělávání se Rusko účastní boloňského procesu, jakož i mnohých programů financovaných EU. Důležitým projektem je Institut evropských studií v Moskvě, jež je spolufinancován Ruskem a EU. Spolupráce v oblasti kultury začala kajaanským procesem zahájeným v roce 2006. V říjnu 2007 se konalo první setkání Stálé rady pro partnerství v oblasti kultury. Následné kroky byly však vzhledem k malému pokroku ve vývoji akčního plánu v oblasti kultury spíše neuspokojivé.

Rusko je příjemcem **finanční pomoci** pocházející z celé řady finančních nástrojů EU. Cílem evropského nástroje sousedství a partnerství je podporovat provádění časových plánů pro čtyři společné prostory a kaliningradský region. Rusko se zavázalo spolufinancovat sedm programů

v rámci evropského nástroje sousedství a partnerství pro přeshraniční spolupráci na období 2007–2013, což svědčí o novém pozitivním vývoji. Avšak dohodnout se na základě pro provádění finanční pomoci bylo obtížnější.

Další kroky

EU a Rusko by měly být schopny diskutovat o sporných oblastech otevřeným a konstruktivním způsobem, což je základním předpokladem důvěryhodného a seriózního partnerství. Měli bychom se snažit o zlepšení naší schopnosti zvládat rozdíly a zároveň pokračovat v plnění našich cílů. Evropská rada odsoudila jednostranné rozhodnutí Ruska uznat odtržené oblasti Gruzie a vyjádřila velké obavy týkající se nepřiměřené reakce Ruska v průběhu konfliktu. V zájmu EU je, aby s Ruskem vedla dialog v rámci opětovných snah o řešení konfliktů v našem společném sousedství. Přitom se však musí nadále pevně držet svých zásad a odmítat jakékoli použití násilí. To vyžaduje vůli a schopnost EU vystupovat jednotně a kombinovat nástroje Společenství, jakož i nástroje SZBP/EBOP. V tomto ohledu je povzbudivý způsob, jakým EU toto léto řídila průběh konfliktu i jeho následky. Povzbudivé je rovněž stáhnutí ruských vojenských sil z oblastí Abcházie a Jižní Osetie. Další kroky jsou nicméně nutné.

Evropská unie očekává, že nová dohoda mezi EU a Ruskem poskytne komplexní právně závazný rámec pro všechny hlavní oblasti vztahů, založený na našich vzájemných zájmech a mezinárodních závazcích, které EU a Rusko přijaly, a to včetně podpory dodržování lidských práv a právního státu. S cílem podpořit naši rostoucí vzájemnou hospodářskou závislost by navíc bylo v zájmu obou stran založit zónu volného obchodu.

Tato jednání by měla pokračovat za prvé proto, že by to EU umožnilo nadále prosazovat své zájmy vůči Rusku a za druhé proto, že se zde jedná o nejlepší způsob, jak s Ruskem jednat na základě jednotného postoje. Pokud bude Evropská unie mluvit jedním hlasem a jednat obdobným způsobem, Rusko to zohlední a EU bude schopna ovlivnit běh událostí. Jednohlasně schválený mandát pro vyjednávání nové dohody mezi EU a Ruskem nám poskytuje důležitý nástroj pro jednotné plnění našich cílů.

Komise se z tohoto důvodu domnívá, že další kola jednání by měla být naplánována již teď. Zasedání Rady ve složení pro obecné záležitosti a vnější vztahy dne 10. listopadu je pro členské státy příležitostí společně se dohodnout, na jakém základě budou jednání probíhat, a to v situaci, kdy byla tato jednání v souladu se závěry Evropské rady ze dne 1. září odložena.

Je nadále jasné, že v souladu se závěry Evropské rady Evropská unie se současným stavem v Gruzii nesouhlasí. Ženevský proces by měl pokračovat ve své důležité práci na základě dohod ze dne 12. srpna a 8. září týkajících se otázky bezpečnosti a stability v tomto regionu, stejně jako otázky návratu vnitřně vysídlených osob a uprchlíků a měla by být obnovena územní celistvost Gruzie. Vztahy mezi EU a Ruskem by měly být předmětem trvalého přezkumu. Jak už bylo dohodnuto, měly by Komise a Rada v průběhu jednání pokračovat v diskuzi o obecném kontextu vztahů mezi EU a Ruskem.